LAUSUNTO

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
Asia: K 15/2019 vp Tietosuojavaltuutetun toimiston toimintakertomus 2018

Tietosuojavaltuutetun toimiston vuosikertomus 2018

Electronic Frontier Finland – Effi ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa.

Effi on vuonna 2001 perustettu kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka puolustaa perus- ja ihmisoikeuksia digitaalisessa toimintaympäristössä. Näkökulmamme on erityisesti Internetiä ja sähköisiä palveluja käyttävän kansalaisen oikeuksia, tietosuojaa ja perusoikeuksia painottava.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on tehnyt vuoden 2018 aikana ison työn EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen siirtymäajan päättymisen kohdalla. Erityisesti suhteutettuna vuoden 2018 resurssointiin jälki on ollut mallikasta.

Tietosuojavaltuutettu esittää vuosikertomuksessaan erilaisia tapauksia, jotka ovat tulleet päätökseensä vuonna 2018. Yksi näistä liittyy suoraan Effiin. Kyse oli kampanjasta, jossa Effi rakensi verkkopalvelun, jossa kansalainen saattoi täyttää määrämuotoisen verkkolomakkeen, jolla saattoi jättää tietosuojavaltuutolle pyynnön tarkastaa omat tietonsa poliisin rekistereistä. Tietosuojavaltuutettu reagoi asiaan tulkitsemalla vallitsevaa lainsäädäntöä siten, että tarkastuspyyntö tulee tehdä henkilökohtaisesti poliisin toimipaikassa käymällä. Effi piti tätä kantaa omituisena paitsi laintulkinnan osalta myös siksi, että tarkastuspyynnön tekeminen poliisin rekistereistä tarkoittaa jo lähtökohtaisesti sitä, että pyynnön tekijä pitää jo lähtökohtaisesti oletuksena epäselvyyksiä poliisin toiminnassa. Tällöin jo pyynnön tekemisen jälkeen olisi mahdollista muuttaa tietoja ennen kuin tietosuojavaltuutettu edes alkaa käsitellä tarkastuspyyntöä. Keskustelun ytimessä oli se, toimiko tietosuojavaltuutettu oikein lähettäessään palvelua käyttäneille kirjeen, jossa ohjattiin tekemään tarkastuspyyntö henkilökohtaisesti poliisin toimipaikassa käymällä ja sanottiin että tästä ohjauskirjeestä ei voi valittaa. Tästä seurasi keskustelu siitä, oliko kyse hallintopäätöksestä, josta olisi pitänyt voida valittaa.

Kuten toimintakertomuksessa todetaan, Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään KHO 2018:162 tulkinnut asian siten, että kyse ei ollut hallinnonkäyttölain tarkoittamasta päätöksestä ja siten siihen ei ole valitusoikeutta.

Effi näkee asian siten, että tämän keväällä 2014 alkaneen prosessin ydinasia on edelleenkin merkittävä. Viranomaisten toimintaa on kyettävä valvomaan ja kansalaisilla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus tietojensa tarkastamiseen lainsäädännön määrittelemällä tavalla. Erityisesti vuoden 2014 tapahtuneiden asioiden jälkeen lienee ymmärrettävää että kaikki kansalaiset eivät varauksetta luota poliisiin. Tästä perusasiasta uskomme olevamme tietosuojavaltuutetun kanssa täysin samaa mieltä. Myös asioiden sujuva hoitaminen yhdessä tietosuojavaltuutetun toimiston kanssa viittaa samaan suuntaan.

Haluamme kiinnittää valiokunnan huomioon pariin vuosikertomuksesta löytyvään asiaan. Ensimmäinen liittyy asioiden käsittelyaikoihin. Sivulla 8 on kuvio, joka on otsikoitu ”Käsittelyaika vuoden lopussa, pv”. Vuoden 2018 arvoksi on annettu 38,4. Kuviota ei kuitenkaan ole selvennetty kertomalla onko kyse keskiarvosta, moodista vai kenties jostain muusta tilastollisesta tunnusluvusta ja miten se on laskettu. Näin ollen on vaikea sanoa, miten Effin oman, aiemmin mainitun tapauksen noin neljän vuoden käsittelyaika suhtautuu muihin ajallisesti pitkäksi venähtäneisiin käsittelyaikoihin. Näistä tulisi mielestämme saada lisää tietoa.

Tiedossamme on esimerkiksi yksityisyrityksen toimintaa koskeva, tietosuojan ja viestintäsalaisuuden alueilla liikkuva toimenpidepyyntö, joka on tehty toukokuussa 2017. Tähän pyyntöön ei sen tehnyt yksityishenkilö ole saanut vastausta eikä tietoa käsittelyn tilasta useasta tietosuojavaltuutetun toimistolle esittämästään pyynnöstä huolimatta. On selvää että kun tapauksessa on kyse mahdollisista tietosuojan ja viestintäsalaisuuden rikkomisista, näin pitkä käsittelyaika ei ole kohtuullinen etenkään kun sama tilanne jatkuu koskien isoja kansalaismääriä.

Vuosikertomuksessa käydään myös läpi toteutettuja tietojärjestelmäuudistuksia. Ne ovat kiistatta vieneet asioita eteenpäin. Ilmoituksen tekeminen tietosuojavaltuutetulle on toteutettu mainiosti asiaa koskeviin tarkentaviin kysymyksiin perustuvalla verkkosivulla. Toteutustapa on hyvä, koska se karsii joukosta muun muassa sellaiset tapaukset, jotka eivät kuulu tietosuojavaltuutetun toimivaltaan. Viimeinen askel kuitenkin ontuu: asia pitäisi esittää 500 merkin tilassa. Keskimääräistä hankalampi tietosuojatapaus ei ole esitettävissä näin tiiviisti. Lomakkeessa on mahdollisuus käyttää liitetiedostoa esimerkiksi asiaa koskevien asiakirjojen liittämiseksi. Ohjeistus siitä, miten varsinainen asia tulisi jakaa lomakkeen 500 merkin tilaan ja liiteasiakirjaan kuitenkin puuttuu.

Electronic Frontier Finland – Effi ry
Elias Aarnio
varapuheenjohtaja